

Dags att digitalisera bolagsstämmorna

Varför?

Att ge aktieägare likvärdiga möjligheter att utöva det inflytande över bolaget som följer med aktieinnehavet är en självklarhet – i teorin. I praktiken är det dock ofta svårt för en aktieägare bosatt i Pajala eller i Lund att besöka en bolagsstämma i Stockholm, eller för en heltidsarbetande att under några timmar avvika från sitt arbete för att delta i en viktig omröstning på en stämma. För att råda bot på detta har Aktiespararna i flera år drivit frågan om ökad tillgänglighet till bolagsstämmor. Vi anser att bolagen har en skyldighet att verka för att så många aktieägare som möjligt kan delta i stämman och att ett bra sätt att främja detta vore att skapa ökade möjligheter till att delta på bolagsstämman på distans. För oss är det en likabehandlingsfråga att framförallt aktieägare med mindre, privata, innehav får ökad möjlighet att delta utan att dra på sig utgifter, såsom resor, som ter sig orimliga i relation till deras innehav. Det är också ett sätt att spara tid.

Detta är dock inte enbart en fråga för de med mindre innehav, utan något som kan komma även större internationella ägare till del som slipper anlita lokala ombud utan istället själv kan rösta för sina innehav och dessutom ta ställning i frågor som dyker upp under själva stämman.

Vi anser dessutom att det vore till gagn för bolagen då ett ökat deltagande på stämman skulle ge ökad legitimitet till de fattade besluten. Dessutom ger större möjligheter till deltagande på stämmor att antalet extrastämmor kommer att minska då stämmorna får större möjlighet att vara beslutsfärdiga.

I ett läge där svenska bolag flyttar sina huvudkontor utomlands- nu senast Nordea- är bolagsstämmor, som kan följas såväl på plats som digitalt, ett bra sätt för de utflyttade bolagen att även i framtiden upprätthålla en god relation med sin svenska bas av minoritetsägare¹. Det är dock inte bara en fråga om att bolag lämnar Sverige, det handlar också om att bolagsstämmorna är väldigt koncentrerade till storstäderna samtidigt som aktieägandet är spritt över hela landet. 2017 skedde ca 50% av stämmorna i noterade bolag i Storstockholmsområdet, lägger man till Göteborg, Malmö och Lund så är siffran uppe i ca 70%.²

Det digitala skiftet för samhället i stort är redan i full gång, och dagens unga lever idag i allt högre grad sina liv i den digitala världen istället för den analoga. Om vi ska kunna locka dem till att intressera sig för aktier och sparande, och därtill ta en aktiv del i måste bolagen utvecklas och anpassa sig efter hur de lever och agerar. Och om det är svårt att få 40-,50-,60-, 70- och 80-talister att ta sig till en fysisk bolagsstämma så kan vi nog inte föreställa oss hur svårt det kommer att bli med 90- och 00-talisterna.

I denna rapport argumenterar Aktiespararna för att svenska börsnoterade bolag bör införa framför allt hybridstämmor. Vi utreder de juridiska förutsättningarna – där inga hinder föreligger – och vi visar att tekniken för exempelvis säker omröstning redan finns på plats. Vi redovisar även fakta om hur digitala stämmor och hybridstämmor har utvecklats i andra länder och refererar en internationell undersökning som visar hur investerare ställer sig till frågan.

Aktiespararnas förhoppning är att rapporten ska bidra till att svenska bolag överväger att inte bara livesända sina stämmor via webben – som exempelvis Avanza gör – utan även tar steget att göra omröstningar på distans möjliga.

¹ Det förutsätter naturligtvis att bolagets "nya hemlands" aktiebolagsrättsliga regler tillåter det.

² Statistik framtagen av Aktiespararnas Gunnar Ek i mars 2018.

Hur?

Digitala bolagsstämmor delas idag huvudsakligen in i två kategorier, först finns det så kallade hybridstämmor där man kan delta såväl på plats som på distans. Utöver det finns så kallade virtuella stämmor som är helt digitala och där det saknas möjlighet att delta fysiskt.

Lagstiftningsmässigt finns det i dagsläget hinder mot virtuella stämmor, utom i vissa undantagsfall. Detta då lagstiftaren anser att kravet på plats för bolagsstämma i 7:15 Aktiebolagslagen (ABL) inte då kan anses uppfyllt. Det fanns heller inget intresse av att ändra detta vid införandet av den nya Aktiebolagslagen (2005:551) utan i förarbetena gjorde regeringen tydligt att man såg detta som en viktig skyddsfunktion för aktieägarna.³ Undantaget från detta är mindre bolag, med ett fåtal aktieägare, där man genom den så kallade SAS-principen (Samtliga Aktieägares Samtycke) kan komma bort från kravet på en fysisk plats för stämman. Det är samma undantag som nyttjas vid så kallade pappersstämmor eller skrivbordsstämmor. För att helt renodlade virtuella stämmor ska kunna genomföras även i större bolag krävs således en lagändring.

Däremot såg man inga principiella hinder gentemot så kallade hybridstämmor, det vill säga de stämmor där man kan delta både fysiskt på plats och på distans, utan framhöll istället att det vore vanskligt att i lag reglera hur aktieägares deltagande i bolagsstämman ska gå till så länge skyddet för aktieägarna var uppfyllt.⁴ Istället var detta en uppgift man ville lämna åt bolagen, bolagsstämman och teknikutvecklingen. I EU:s direktiv 2007/36 om utnyttjande av vissa aktieägares rättigheter i börsnoterade företag fastställs att medlemsstaterna ska tillåta bolag att erbjuda sina aktieägare någon form av deltagande i bolagsstämman via tekniska hjälpmedel, däribland i någon eller alla av följande former; Utsändning i realtid av bolagsstämman, Tvåvägskommunikation i realtid som gör det möjligt för aktieägare att göra inlägg på bolagsstämman från annan plats och/eller en mekanism för att avge röster (antingen före eller under bolagsstämman) utan att behöva utse en fullmaktsinnehavare som är fysiskt närvarande vid stämman.⁵ Då svensk lagstiftning redan sedan tidigare var mer långtgående i denna fråga än vad direktivet kräver, krävdes det för svensk del inga förändringar i lagen i denna del för att implementera direktivet.⁶

Således krävs det inte några förändringar i den svenska lagstiftningen för att kunna genomföra hybridstämmor. Det innebär dock inte att det inte finns andra utmaningar, vad gäller exempelvis identifikation och säker omröstning.

Utmaningar

För att möjligheten att delta i bolagsstämmor på distans ska kunna bli en bred verklighet måste man ta den oro som finns inför det på allvar. Framförallt har vi noterat att den skepsis som finns bygger på två saker. För det första att kretsen av deltagare/åhörare breddas okontrollerat då det är svårt, för att inte säga omöjligt, att kontrollera hur många som till exempel sitter bakom en datorskärm. Den andra, och kanske viktigaste, invändningen är hur man på ett säkert sätt ska kunna identifiera deltagare och genomföra säkra omröstningar på distans.

Den första invändningen, nämligen att det blir omöjligt att upprätthålla principen om en stämma reserverad för aktieägarna är i sig inte särskilt svår att övervinna så länge man förlikar sig med att stämman kommer att vara mer öppen än tidigare. Det finns redan idag möjligheten att låta stämman rösta om ifall stämman ska vara öppen för utomstående, alternativt att man skriver in i bolagsordningen att stämman ska vara öppen för utomstående eller att det är upp till styrelsen att avgöra

³ Prop. 2004/05:85 s303

⁴ Prop. 2004/05:85 s 301f

⁵ Dir. 2007/36/EU art. 8

⁶ Prop 2009/10:247 s.42 samt mer utförligt i DS 2008:46 s.71ff

inför varje stämma.⁷ Bland de bolag som infört bestämmelser om utomståendes närvaro i sin bolagsordning, eller som genom bolagsordningen har delegerat frågan till styrelsen att sätta upp villkoren för det kan nämnas AB Volvo. Det finns dessutom svenska bolag som redan idag direktsänder sina bolagsstämmor över webben, till exempel Avanza.

Den andra oron, som praktiskt måste lösas för att man på riktigt ska kunna genomföra virtuella- eller hybridstämmor på ett säkert sätt, rör att man på ett tillförlitligt och digitalt sätt kan identifiera deltagarna och genomföra omröstningar. För svenska deltagare står digitalt bankID som en enkel lösning på problemet med identifikation och säker röstning. Digitalt bankID kan dessutom även användas som identifikationsmetod för deltagare som ska representera juridiska personer eller på annat sätt genom fullmakt representera en annan aktieägare. Kombinerat med ett system där aktieägare kan ladda upp fullmakter online så kan detta underlätta mycket och dessutom öka antalet deltagande röster vid stämman, något som i vår mening skulle ge stämman ökad legitimitet.

För att öka legitimiteten måste vi dock se till att även utländska aktieägare, åtminstone de som omfattas av EU:s regler om fri rörlighet, har samma möjlighet att delta digitalt som inhemska aktieägare. Och detta på ett sätt som är säkert och tillförlitligt för samtliga parter. EU:s förordning 910/2014- ”Om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden” (eIDAS) innebär att det från den 29 september 2018 är obligatoriskt för offentliga myndigheter att tillåta inloggning även med utländska e-legitimationer, så länge de finns med i EU:s förteckning över ömsesidigt godkända e-legitimationer. Syftet med förordningen är bland annat att underlätta för den fria rörligheten.

För den privata sektorn är det frivilligt att tillämpa bestämmelserna i förordningen, dock borde tröskeln för svenska företag att godta utländska e-legitimationer vara betydligt lägre efter det att det blivit obligatoriskt för myndigheter att acceptera dessa, då trovärdigheten för de utländska varianterna av digital identifikation måste anses öka. För den privata sektorn skulle det innebära visst behov av manuell hantering då de utländska aktieägarnas digitala pseudonymer (som ersätter våra svenska personnummer) skulle behöva registreras manuellt för att en aktieägare ska kunna identifieras korrekt. Men med rutiner på plats borde inte den administrativa bördan bli alltför stor.

Förordningen omfattar även exempelvis Norge och Luxemburg i egenskap av EES-länder samt troligen även UK efter Brexit. I framtiden kan flera icke EU-länder, genom avtal med EU komma att ansluta och därmed skulle möjligheterna öka ytterligare. De länder utanför EU och EES som ligger närmast till hands skulle kunna vara USA, Australien, Kanada, Nya Zeeland och Israel som alla ligger långt fram vad gäller digital identifikation och därtill har tillförlitliga folkbokföringssystem.

Det ömsesidiga erkännandet banar väg för att svenska sparare ska kunna delta i europeiska bolagsstämmor på distans, något som kan öka intresset för svenska småsparare att investera i bolag med säte i andra EU-länder. Det borde i sig tilltala bolagen som skulle få en större krets av potentiella investerare, särskilt då Sverige har en starkare tradition av att småspara i aktier jämfört med många av våra grannländer, exempelvis Danmark.

Ett alternativ är också att man säkerställer att berörda aktieägare som saknar bank-ID eller motsvarande tilldelas en inloggningskod för att få tillgång till stämman. Detta skulle framförallt vara aktuellt för större utländska ägare.

Utöver detta finns det flera bolag som har, eller håller på att ta fram, lösningar för säker röstning på distans vilket gör att de enskilda bolagen inte behöver ta fram egna lösningar, något som sparar såväl tid som resurser.

⁷ ABL 7 kap 6§

Ett annat problem som blir viktigt att hantera är vad som händer ifall en internetuppkoppling plötsligt bryts och en eller flera aktieägare ”försvinner”. Då aktieägaren inte kan rösta kommer denne att registreras som att den avstår vilket i många fall får effekten av en nejöst. Detta problem riskerar att bli som störst ifall en större ägare faller ifrån och stämman därmed inte kan ta tänkta beslut på grund av att majoriteten försvinner.

Ett alternativ till lösning på detta problem skulle vara att avkräva de aktieägare som ska delta på distans en digital förtidsröst som denne sedan kan ändra under stämmans gång, men om aktieägaren faller ifrån så kan stämman i alla fall fatta beslut som grundar sig på dennes förtidsröst.

Hållbarhet

Att digitalisera bolagsstämmorna är också en hållbarhetsfråga. Större delen av världen är idag engagerad i kampen mot klimatförändringarna och en viktig pusselbit i det arbetet för många är att minska resandet. Allt fler företag väljer idag bort fysiska möten för digitala över videolänk av miljö- och tidsbesparingsskäl. Samma argument har bäring i frågan om bolagsstämmorna och en utveckling av detta borde vara en del av bolagens hållbarhetsarbete. Särskilt i bolag med många aktieägare runt om i världen kommer detta att bidra.

Utblick

Det finns flera länder där man såväl vad gäller lagstiftning som verkligt genomförande har nått längre än Sverige.

I USA⁸, där utvecklingen mot digitala stämmor nått längst, hölls den första helt digitala stämman redan 2001 och efter en trög start växer nu antalet stadigt och har nästan fördubblats mellan 2015 och 2017, med en helt digital stämma som den populäraste lösningen.⁹ I USA hade, under det första halvåret 2017, 160 företag hållit helt digitala stämmor och ytterligare 16 hade hållit hybridstämmor.¹⁰ Resultatet har bland annat blivit att antalet deltagare på stämmorna, framförallt för bolag som under åren tappat antal deltagare vid sina bolagsstämmor, ökat sedan man började göra det möjligt att delta på distans.¹¹ Till och med Warren Buffett, vars berömda bolagsstämma i Nebraska blivit en stor turistattraktion, direktsänder sedan 2016 frågestunden på stämman för sitt bolag Berkshire Hathaway.¹²

I vårt grannland Danmark har helt digitala stämmor varit tillåtna sedan 2003¹³ men det har hittills inte blivit någon succé. Det är endast en aktör som gör det fullt ut och det är investmentbolaget Sparinvest.

Även i Finland finns möjligheten att delta på bolagsstämma på distans så länge tillförlitligheten kan garanteras samt att det tydligt ska framgå i kallelsen om villkoren för deltagandet på distans, om det innebär några begränsningar vad gäller yttranderätten samt vilket förfarande som ska iakttas. Till skillnad från i Sverige står möjligheten att delta på distans direkt uttryckt i lagtexten¹⁴, något som vore eftersträvänsvärt även i Sverige då fler bolag troligen skulle våga ta steget. Konkret innebär detta att Nordea mycket väl skulle kunna möjliggöra för deltagande på distans vid sina framtida stämmor, och därmed skulle många av de svenska spararna kunna delta utan en kostsam resa till Finland.

⁸ Notera att reglerna, och därmed möjligheterna till digitala stämmor, skiljer sig åt mellan olika delstater.

⁹ The future of shareholder meetings is virtually here s.5

¹⁰ ISS Global Policy Survey, Summary & Results

¹¹ The future of shareholder meetings is virtually here s.5

¹² <https://www.di.se/artiklar/2016/4/29/warren-buffett-bjuder-in-till-stamma/>

¹³ Prop 2004/5:85 s.303

¹⁴ Den Finska Aktiebolagslagen 4:16 st 2

I Storbritannien har till exempel modemärket Jimmy Choo hållit helt digitala bolagsstämmor sedan 2016 (Jimmy Choo är dock avnoterat sedan november 2017).

I sin återkommande undersökning Global Policy Survey, ställde Institutional Shareholders Service (ISS) frågor om synen på digitala stämmor och fick in 602 svar från 571 olika organisationer (såväl investerare som icke investerare, framförallt från USA), och utfallet bland de tillfrågade investerarna blev att 87 % av de tillfrågade investerarna är positiva till hybridstämmor, och 51 % ställde även sig positiva till helt digitala stämmor. Även bland de övriga tillfrågade, ”ickeinvesterarna”, var stödet för hybridstämmor mycket stort (73 %), men även stödet för helt digitala stämmor var starkt (64 %).¹⁵ Slutsatsen av detta är att stödet för en digitalisering av bolagsstämmorna överlag är stort, om än med en viss skillnad i stöd mellan de olika typerna (hybrid och virtuell). Som brasklapp bör dock läggas in att en stor del av de svarande varit från USA där man kommit längre vad gäller digitaliseringen av bolagsstämmor än vad vi har i Sverige. Sverige har däremot en lång tradition av att haka på trender och är på många andra områden ett föregångsland när det kommer till digitalisering, vilket borde göra att stödet här också torde vara starkt så snart man lyckats reda ut de orosmoment som finns.

Slutsats

Aktiespararnas utgångspunkt är alltid att stärka aktieägarna och deras möjligheter att påverka, och vi ser goda möjligheter till detta inom ramen för gällande lagstiftning. Till exempel när det kommer till en ökad digitalisering av bolagsstämmorna. I dagsläget förordar vi främst hybridstämmor, då det är något som redan idag är möjligt att genomföra i Sverige. Ingen lagstiftning står i vägen och den tekniska infrastrukturen för genomförandet finns där. Det är nu, enligt oss, upp till bolagen att göra verklighet av de möjligheter som finns. Det verkar också finnas ett brett stöd globalt från investerare och andra intressenter att i högre grad använda sig av möjligheten att delta i bolagsstämmor på distans, vilket torde kunna driva på förändringen även i Sverige då finansmarknaden av idag är global och möjligheten att slippa resor eller att anlita ombud är något som borde tilltala de flesta aktörer.

Vissa utmaningar kvarstår, som till exempel hur identifikationen ska kunna ske på ett smidigt sätt över landsgränserna. Den ovan nämnda EU-förordningen innebär dock ett stort framsteg. Det finns dessutom företag som hjälper bolag att anordna sina stämmor som bör kunna finna goda lösningar på den administrativa och tekniska biten, så att detta inte ska falla på bolagen själva att ta fram egna system med de kostnader som det skulle kunna innebära.

Aktiespararna vill att lagstiftaren ska ta initiativ till att för det första ta bort hindret mot att genomföra virtuella stämmor i Sverige, detta då man med dagens teknik borde kunna skydda aktieägarna trots att det endast går att delta på distans. För det andra vill vi att lagstiftaren tar efter det finländska exemplet och i lagtexten uttryckligen uttalar att det är möjligt att delta i bolagsstämmor på distans.

För Aktiespararna har, som vi skriver i inledningen, en ökad tillgänglighet till bolagsstämmor länge varit en viktig fråga. Ett ökat användande av de möjligheter som finns med digitala bolagsstämmor skulle vara en av de största reformerna på det här området på mycket länge. För ett land som Sverige, som ligger i framkant när det kommer till digitalisering, borde inte steget vara så stort. Det är dags att något svenskt bolag tar steget. Vi lovar att applådera de initiativ som tas. Det är dags nu.

¹⁵ ISS Global Policy Survey, Summary & Results s.5 och s.11

Källor:

Proposition 2004/05:83, Ny aktiebolagslag

Ds 2008:46, Direktivet om aktieägares rättigheter- förslag till genomförandeåtgärder

Proposition 2009/10: 247, Aktieägares rättigheter

E-legitimation enligt eIDAS, E-legitimationsnämnden, Dnr:131 182017-15/9513, 2015-12-16

The future of shareholder meetings is virtually here- Computershare

(http://images.info.computershare.com/Web/CMPTSHR1/%7bf8613ec9-eee6-4c4b-8be6-cb662fbe6e49%7d_Virtual-Meetings-White-Paper.pdf)

2017-2018 ISS Global Policy Survey, Summary & Results

(<https://www.issgovernance.com/file/policy/2017-2018-iss-policy-survey-results-report.pdf>)

Warren Buffett bjuder in till stämman, Dagens industri 2016/04/29

<https://www.di.se/artiklar/2016/4/29/warren-buffett-bjuder-in-till-stamma/>